

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовао комисију: 23.06.2022. године; решење бр. 012–199/14-2021; Декан Факултета техничких наука у Новом Саду на предлог Наставно – научног већа.		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1.	Проф. др Алпар Лошонц презиме и име	Редовни професор звање
	Економија, 24.02.2005. ужа научна област и датум избора	
	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука установа у којој је запослен-а	Председник комисије функција у комисији
2.	Проф. др Александар Такачи презиме и име	Редовни професор звање
	Рачунарске науке, 01.07.2016. ужа научна област и датум избора	
	Универзитет у Новом Саду, Технолошки факултет установа у којој је запослен-а	Члан комисије функција у комисији
3.	Проф. др Пеђа Милосављевић презиме и име	Редовни професор звање
	Индустријски менаџмент, 08.07.2015. ужа научна област и датум избора	
	Универзитет у Нишу, Машински факултет установа у којој је запослен-а	Члан комисије функција у комисији
4.	Проф. др Младен Радишић презиме и име	Редовни професор звање
	Производни и услужни системи, организација и менаџмент, 27.01.2022. ужа научна област и датум избора	
	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука установа у којој је запослен-а	Члан комисије функција у комисији
5.	Проф. др Андреа Иванишевић презиме и име	Редовни професор звање
	Менаџмент и инвестиције у инжењерству, 27.01.2022. ужа научна област и датум избора	
	Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука установа у којој је запослен-а	Члан комисије - ментор функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Александра (Драган) Павловић
2. Датум рођења, општина, држава: 25.03.1990., Медијана - Ниш, Република Србија
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Машински факултет Ниш, Инжењерски менаџмент, Мастер инжењер менаџмента
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2018., Индустијско инжењерство и инжењерски менаџмент

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Модел процеса инвестирања у циљу унапређења одрживог развоја

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Александре Павловић под називом „Модел процеса инвестирања у циљу унапређења одрживог развоја“ је изложена у 10 поглавља на 183 стране. Садржај дисертације дат је на 3 стране, док је попис литературе са 238 наслова, наведен на 24 стране. Докторска дисертација садржи 48 табела, 11 слика и 28 графикона. Прилог дисертације се налази на 11 страна.

Приказ истраживања која су извршена у оквиру дисертације и резултата, изложени су у 10 поглавља и то:

I УВОД

- 1.1. Предмет и проблем истраживања
- 1.2. Циљеви истраживања
- 1.3. Научни допринос
- 1.4. Опис поглавља

II ТЕОРИЈСКЕ ПОДЛОГЕ

- 2.1. Општа разматрања о инвестицијама
 - 2.1.1. Појам инвестиција и инвестирања
 - 2.1.2. Инвеститори и њихови циљеви
 - 2.1.3. Врсте инвестиција
- 2.2. Стране директне инвестиције као облик међународног кретања капитала
 - 2.2.1. Појам и карактеристике страних директних инвестиција
 - 2.2.2. Врсте страних директних инвестиција
- 2.3. Стране директне инвестиције у Србији и региону
 - 2.3.1. Кратак осврт на макроекономска кретања и политичка дешавања у СФРЈ
 - 2.3.2. Осврт на страна улагања у одабраним државама
 - 2.3.2.1. Порекло страног капитала
 - 2.3.2.2. Секторска структура СДИ
 - 2.3.2.3. Доминантни страни инвеститори
 - 2.3.3. Међународна инвестициона позиција одабраних држава
 - 2.3.3.1. Међународна инвестициона позиција Србије
 - 2.3.3.2. Међународна инвестициона позиција Хрватске
 - 2.3.3.3. Међународна инвестициона позиција Словеније
 - 2.3.4. Лакоћа пословања и заштита страних инвеститора у одабраним државама
 - 2.3.4.1. Лакоћа пословања и заштита страних инвеститора у Србији
 - 2.3.4.2. Лакоћа пословања и заштита страних инвеститора у Хрватској
 - 2.3.4.3. Лакоћа пословања и заштита страних инвеститора у Словенији
- 2.4. Концепт одрживог развоја
 - 2.4.1. Утицај СДИ на одрживи развој одабраних држава
 - 2.4.1.1. Утицај СДИ на економску компоненту одрживог развоја
 - 2.4.1.2. Утицај СДИ на еколошку компоненту одрживог развоја
 - 2.4.1.3. Утицај СДИ на социјалну компоненту одрживог развоја

III ПОСМАТРАНЕ ВАРИЈАБЛЕ

IV ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

- 4.1. СДИ – Привредни раст
- 4.2. Привредни раст – CO₂ емисије
- 4.3. СДИ – CO₂ емисије
- 4.4. СДИ – Потрошња енергије

V ПОДАЦИ И МЕТОДОЛОГИЈА

- 5.1. Корелација између променљивих
 - 5.1.1. *Pearsonov* коефицијент корелације
- 5.2. Регресиона анализа
 - 5.2.1. Линеарна регресија
 - 5.2.2. Нелинеарна регресија
- 5.3. Опис узорка

5.4. Ограничења истраживања

VI РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

6.1. Резултати за хипотезе

VII ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОЗИ ЗА БУДУЋА ИСТРАЖИВАЊА

VIII ПРИЛОЗИ

IX ЛИТЕРАТУРА

X СКРАЋЕНИЦЕ

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У првом поглављу дата су уводна разматрања, где су образложени предмет и проблем истраживања, циљеви истраживања, као и научни допринос докторске дисертације. Предмет истраживања дисертације чини теоријска и емпиријска анализа. У раду је испитивана улога и значај инвестиција у подстицању одрживог развоја одабраних балканских земаља. Посебан акценат стављен је на еколошку компоненту одрживог развоја, јер је она, без обзира што је од изузетног значаја, највише занемарена у односу на остале компоненте, а поменути, балкански регион сужен је на следеће државе: Србија, Хрватска и Словенија, због територијалне повезаности, економске и културолошке сличности и историјских дешавања. Такође, посебан акценат стављен је на стране директне инвестиције (СДИ), јер чињеница је да су оне кључне за економски напредак одабраних држава. Ове су државе искусиле значајне трансформације, што је резултат утицаја великог броја фактора и измењене друштвене климе у том делу Европе. Све ове земље имају бруто домаћи производ по глави становника испод европског просека и шансу за економски просперитет виде у СДИ. У политичком и историјском контексту, овај део Балкана забележио је турбулентне промене, ратове и револуције. Политичка нестабилност која није у потпуности искорењена ни данас, реметила је и успорила економски просперитет поменутих држава. Пре транзиционих промена, ове државесу чак бележиле и негативне стопе привредног раста а страних инвестиција било је мало. У оквиру овог истраживања спроведено је мерење утицаја СДИ на компоненте одрживог развоја одабраних земаља, са акцентом на његову еколошку компоненту. Проблем привредног развоја одабраних земаља није решен пуким привлачењем страних инвеститора, већ постоји опасност да се проблем и продуби уколико се не делује на прави начин. Пуштање страних инвеститора на домаће тржиште је „здро“ само уколико не ремети ниједан угао троугла одрживог развоја. Међутим, често еколошки угао остаје занемарен. Заборавља се да краткорочно побољшање привредног раста доводи до дугорочне деградације животне средине, јер страни инвеститори са собом доносе „прљаве“ технологије које би, у њиховим матичним земљама, платили високим казнама у области еколошког законодавства.

Стога, издвајају се два кључна питања:

- *Како убрзати привредни раст транзиционих економија и економија у развоју путем СДИ, уз истовремено поштовање свих аспеката одрживог развоја?*
- *Да ли је нужно жртвовати еколошки стуб одрживог развоја само да би се приближило водећим светским економијама?*

Овим питањима требали би се бавити научници из области еколошке економије и инжењерског менаџмента са посебним нагласком на инвестициони менаџмент, из свих земаља, како развијених тако и оних у развоју, а нарочито из региона сиромашних научним радовима који се баве оваквом проблематиком, јер је утолико потреба за истраживањима овог типа већа. То је нажалост случај и са балканским земљама, а самим тим и одабраним земљама у овом раду.

Општи циљ истраживања јесте формирање модела који ће пружити подршку за унапређење одрживог развоја путем СДИ. Поступак развоја овог модела може бити користан креаторима политика на макро нивоу, али и појединцима и предузећима на микро нивоу, у смислу бољег разумевања еколошког аспекта инвестиција и значаја еколошког аспекта одрживог развоја, као и у смислу подизања свести о овим битним питањима. Очекује се да ће модел пробудити интересовање истраживача из ове области и региона да се даље баве истраживањем ове проблематике.

Очекује се да би модел могао бити од користи креаторима политика али и компанијама, на територији Балкана, у смислу бољег разумевања еколошке стране инвестиција и подизања свести о значају очувања животне средине и значају одрживог развоја. Такође, будући истраживачи са ових простора могли би наставити са надоградњом модела а број студија ове проблематике више не би био оскудан као што тренутно јесте.

У другом поглављу дата су општа разматрања о инвестицијама, СДИ као облик међународног кретања капитала, СДИ у Србији и региону, и концепт одрживог развоја. Део који се односи на општа разматрања о инвестицијама посвећен је, пре свега, разумевању самог појма инвестиција и инвестиционог процеса, затим инвеститорима, њиховим циљевима, као и врстама инвестиција у виду већег броја класификационих критеријума. У оквиру дела СДИ као облика међународног

кретања капитала, фокус је стављен на разумевање појма СДИ и њихових карактеристика, као и врста СДИ, такође у виду одговарајућих класификационих критеријума. У делу СДИ у Србији и региону, пре свега је дат кратак осврт на макроекономска кретања и политичка дешавања у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (СФРЈ), а затим и осврт на страна улагања у одабраним државама, Србији, Хрватској и Словенији, где је образложено порекло страног капитала који се прилива у ове државе, дате су секторске структуре њихових СДИ, као и доминантни страни инвеститори. Затим је значајна пажња посвећена међународним инвестиционим позицијама поменутих држава, лакоћи пословања и заштити страних инвеститора у њима, као и концепту одрживог развоја. У оквиру концепта одрживог развоја дат је кратак осврт на разумевање самог концепта одрживог развоја, због чега је он у толикој мери значајан за савремени економски напредак како развијених тако и земаља у развоју, а затим је у оквиру субпоглавља поглавља одрживог развоја дат преглед литературе. Такав преглед досадашњих истраживања односи се на проблематику утицаја СДИ на све три компоненте одрживог развоја – економску, еколошку и социјалну, са посебним акцентом на еколошку компоненту.

Треће поглавље докторске дисертације односи се на посматране варијабле. Најбоља опција за једну земљу су доминантне домаће инвестиције, али како то најчешће није случај а ни реална опција, земље прилику за убрзан економски развој виде у привлачењу страног капитала. СДИ у овом раду изражене су као приливи СДИ по привредним секторима, у милионима €. Угљен-диоксид (CO₂) најзначајнији је представник гасова са ефектом стаклене баште, који највише утиче на деградацију животне средине, о чему сведоче бројне студије (Nestorović, 2015; Pao & Tsai, 2011), те је еколошка деградација у овом раду изражена у виду *CO₂ емисија*. Неминовно је да СДИ имају позитиван утицај на привредни раст земље домаћина. Ситуација може бити обрнута једино у случају да се СДИ као инструмент привредног развоја не користи адекватно, те уколико државу муче неки други проблеми као што су: корупција, неадекватно законодавство, „гушење“ домаћих инвестиција, и сл. О позитивном утицају СДИ на привредни раст сведоче бројне студије, а пракса у већини студија јесте да се привредни раст изражава бруто домаћим производом (БДП) по глави становника (Grossman & Helpman, 1991; Hermes & Lensink, 2003; Khamphengvong i ostali, 2016), али исто тако има радова где је за мерење привредног раста коришћена *брuto додата вредност (БДВ)* (Wojciechowski, 2016; Cai & Leung, 2020; Mujahid & Alam, 2014). У националним рачунима, БДП је мерен приступом аупута, дохотка и издатака. Према приступу аупута, за изражавање привредног раста, а уместо БДП-а, користи се БДВ. Без обзира на предности и недостатке коришћења додате вредности за мерење нивоа економске активности, а о којима овде неће бити речи, њено коришћење је свакако чешће и поузданије у случајевима када подаци о БДП-у или бруто националном дохотку (БНД) нису доступни, а студија укључује већи број земаља и секторску анализу, што овде и јесте случај. Последња посматрана варијабла је *потрошња енергије (ПЕ)*. Kathun i Ahamad (Kathun & Ahamad, 2015) у свом истраживању открили су постојање јаке позитивне, једносмерне и краткорочне каузалности која се креће на релацији СДИ – ПЕ, као и ПЕ – раст БДП-а. Међутим, аутори су скренули пажњу на постојање неразвијености технологије у енергетском сектору у већини земаља у развоју, те да због тога треба подстицати СДИ у овом сектору привреде, што је у крајњој линији неопходно за привредни раст. Слично, група аутора из Кеније анализирао је утицај СДИ на технолошки трансфер и економски раст, фокусирајући се на енергетски сектор града Наироби (Osano & Koine, 2016). Студија је открила позитиван утицај СДИ у енергетском сектору на развој нових технологија путем трансфера знања о новим начинима производње, истраживања и развоја. Такође је било ефекта и на раст тржишне конкуренције, што је допринело ефикасности индустрије.

У четвртном поглављу дате су хипотезе истраживања. Дефинисане су четири хипотезе истраживања, а фокус је стављен на еколошку димензију одрживог развоја, и то следеће релације: *СДИ – Привредни раст*; *Привредни раст – CO₂ емисије* (ЕКС хипотеза); *СДИ – CO₂ емисије* (Pollution Haven – РН хипотеза); и *СДИ – ПЕ*.

У складу са предметом, проблемом и циљевима истраживања, уважавајући постојећу литературу, као и претходно постигнуте резултате из ове области истраживања, дефинисане су следеће хипотезе:

Х₁. СДИ подстичу привредни раст у одабраним земљама и секторима.

Х₂. ЕКС хипотеза: постоји инверзан „U“ однос између привредног раста и еколошке деградације тј. са растом БДВ, CO₂ емисије такође расту до одређене тачке (преломна тачка), након чега даљи раст БДВ-а доводи до смањења CO₂ емисија у одабраним земљама и секторима.

Х₃. РН хипотеза: СДИ утичу на раст CO₂ емисија у одабраним земљама и секторима.

Х₄. СДИ утичу на раст ПЕ у одабраним земљама и секторима.

Пето поглавље односи се на податке и методологију, и то пре свега на опис узорка, коришћене статистичке методе (Pearsonов коефицијент корелације и линеарна и нелинеарна регресиона анализа), као и ограничења истраживања.

У доказивању хипотеза коришћени су јавно доступни подаци прикупљени из многобројних секундарних извора, следећих званичних веб сајтова: Светска банка (енг. World Bank), Народна банка Србије, Хрватска народна банка, Банка Словеније, Републички завод за статистику Србије, Државни завод за статистику Хрватске, Статистични урад Републике Словеније, Наш свет у подацима (енг. Our World in Data), Организација за економску сарадњу и развој (енг. OECD), и Међународна енергетска агенција (енг. IEA). Истраживањем су обухваћене балканске земље, и то три одабране земље: Србија, Хрватска и Словенија, с обзиром на њихову историјску и културолошку повезаност. За сваку земљу прикупљени су релевантни подаци о приливима СДИ, БДВ-у, емисијама CO₂, запослености, еколошким таксама, и ПЕ, с обзиром на повезаност ових индикатора са инвестицијама и одрживим развојем. Сваки од поменутих индикатора посматран је по привредним секторима. За све варијабле, осим за последњу, ПЕ, вредности су дате по следећим привредним делатностима (субсекторима примарног и секундарног сектора и дела терцијарног сектора): пољопривреда, шумарство и рибарство; рударство; производња; снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација; снабдевање водом, управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сличне активности; грађевинарство; финансијске делатности и делатност осигурања; услуге (трговина на велико и мало, транспорт, складиштење, и сл.) – дате су сумарно. За варијаблу ПЕ подаци по субсекторима нису били доступни ни за једну посматрану земљу, те је посматрање за ову варијаблу извршено кроз пет привредних сектора (пољопривреда и шумарство као примарни, индустрија као секундарни, и јавне услуге и транспорт као терцијарни сектор).

Временски период посматрања је десет година, тј. од 2010. до 2019. године, с обзиром на расположивост података.

Главна ограничења ове студије огледају се у недоступности одређених података за посматране државе, као и у недостатку емпиријских истраживања базираних на овој проблематици и овом узорку истраживања. Ово истраживање је пре свега групно, јер обрађује групу од три земље. Утолико је било теже доћи до појединих података, конкретно за Србију, јер она још увек није чланица ЕУ, те самим тим признате међународне организације, као што су на пример OECD или Eurostat, не воде детаљно статистику за Србију као за неке друге земље које су чланице ЕУ или високо развијене. Због недостатка потребних података, период истраживања морао је бити сведен на десет година, што је додатни недостатак ове студије.

Шесто поглавље односи се на дискусију о резултатима истраживања.

У циљу испитивања узајамне или реципрочне повезаности између посматраних привредних сектора за варијаблу ПЕ, у одабраним земљама, испитивана је значајност корелације коришћењем напредног софтверског аналитичког пакета Statistica. Као прва варијабла узете су године – Var 1, као друга варијабла пољопривреда и шумарство – Var 2, трећа варијабла је индустрија – Var 3, четврта комерцијалне и јавне услуге – Var 4, пета домаћинства – Var 5, и шеста јесте транспорт – Var 6. У случају Србије, забележена је једна негативна, значајна корелација између између броја година и домаћинстава Позитивне значајне корелације забележене су између индустрије и комерцијалних и јавних услуга, домаћинстава и индустрије, транспорта и индустрије, транспорта и комерцијалних и јавних услуга, и транспорта и домаћинстава. У случају Хрватске, регистроване су две негативне значајне корелације, и то између броја година и пољопривреде и шумарства, и броја година и

домаћинства, док су позитивне значајне корелације забележене су између броја година и транспорта, и транспорта и комерцијалних и јавних услуга. У случају Словеније, забележене су две негативне значајне корелације, и то између броја година и домаћинства, и пољопривреде и шумарства и домаћинства, као и следеће позитивне значајне корелације, и то између броја година и пољопривреде и шумарства, транспорта и индустрије, и домаћинства и комерцијалних и јавних услуга. Како би се одредили трендови зависности СДИ, БДВ и емисија CO_2 , коришћен је логаритамски модел – дводимензионални линеарни модел.

На основу Pearsonovog корелационог коефицијента (r) између СДИ и привредног раста, у одабраним земљама и привредним секторима, могуће је закључити да су сектори у којима је забележена позитивна значајна корелација између посматраних варијабли, у мањини. С обзиром на позитивне вредности Pearsonovog корелационог коефицијента (r), корелација између СДИ и привредног раста позитивна је у свим привредним секторима у Србији. Позитивне корелације су јаке и статистички значајне у сектору производње, снабдевања водом и грађевинарства, што значи да СДИ подстичу економски раст у овим секторима привреде у Србији, чиме је хипотеза X_1 за Србију потврђена у поменутих привредним секторима. Што се тиче осталих сектора привреде, позитивне корелације нису јаке ни статистички значајне, те се за њих хипотеза X_1 одбацује. У случају Хрватске, поред позитивних вредности Pearsonovog корелационог коефицијента (r), јављају се и негативне вредности истог. Међутим, позитивне корелације нису јаке нити статистички значајне ни у једном привредном сектору, те се стога хипотеза X_1 одбацује у случају Хрватске, у одабраним секторима. У Словенији, већина вредности Pearsonovog корелационог коефицијента (r) је позитивна, осим сектора пољопривреде, снабдевања водом, и финансија и осигурања, за које су вредности овог коефицијента негативне. Позитивне корелације јаке су и статистички значајне само у секторима рударства и производње, те се за ова два сектора привреде X_1 хипотеза усваја, што би значило да СДИ стимулишу економски раст у овим привредним секторима у Словенији, док се за све остале секторе иста одбацује.

У циљу испитивања постојања инверзног односа у облику обрнутог слова “U” између економског раста и CO_2 емисија (ЕКС хипотеза), за сваку земљу, по одабраним секторима привреде, израчунати су вишеструки коефицијенти детерминације (R^2). Хипотеза X_2 је одбачена за све посматране земље и секторе привреде. Корелације у одабраним земљама и посматраним секторима нису статистички значајне, те није могуће потврдити да су поменуте земље уточишта страних загађивача.

Такође, у случају Србије, у сектору производње и енергетском сектору бележи се опадајући тренд, у грађевинском сектору растући тренд, док у осталим секторима тренд не постоји. У случају Хрватске, у сектору рударства, производње и енергетском сектору присутан је опадајући тренд, у сектору снабдевања водом и сектору рударства није присутан никакав тренд, док пољопривредни, финансијски и услужни сектор имају “U” тренд, али тај тренд није инверзан, што значи да СДИ утичу на смањење CO_2 емисија до одређене тачке, након чега долази до њиховог повећања. У Словенији сектори пољопривреде, снабдевања водом, грађевинарства, услуга имају растући тренд, у производном сектору није присутан никакав тренд, док остали сектори бележе опадајући тренд. Другим речима, како су трендови кретања посматраних варијабли у одабраним земљама и секторима различити, хипотеза X_3 се одбацује за све посматране земље и секторе привреде.

Слично је и са односом између СДИ и ПЕ, односно, нема значајних корелација у одабраним земљама и секторима. У посматраним земљама, примарном, секундарном и терцијарном сектору, корелације нису статистички значајне, те се самим тим хипотеза X_4 одбацује, тј. немогуће је тврдити да СДИ утиче на ПЕ у поменутих земљама и секторима.

У седмом поглављу дат је закључак истраживања, као и предлози за будућа истраживања.

Наиме, становништво и најбогатије земље света не би живело у благостању уколико би њихова животна средина била нарушена, те самим тим и њихово здравље. Зато је потребно апеловати на огроман значај еколошке компоненте одрживог развоја и тежити стицању свести о његовом значају на глобалном нивоу. Циљ рада био је истраживање еколошког аспекта СДИ, који је прилично занемарен у свету, а још више у тако уској групацији земаља, као што је група од три одабране земље

(Србија, Хрватска и Словенија). Истраживање није потврдило све постављене хипотезе. Тачније, хипотеза X_1 није потврдила да СДИ подстичу привредни раст у одабраним секторима привреде у случају Хрватске, док је у случају Србије и Словеније потврђено да СДИ подстичу привредни раст у појединим секторима привреде. Хипотеза X_2 није потврђена у посматраним земљама и секторима, а и хипотезе X_3 и X_4 одбачене су за све посматране земље и секторе, за шта разлог може бити прилично кратак период посматрања и већ поменути недостатак истраживања у виду мања података.

Како економски раст науштрб животне средине дугорочно не води успеху, одабране земље и, генерално, балканске земље требале би уложити напоре да привуку “зелене” инвеститоре у технолошки-интензивне индустрије, путем субвенција и других мера олакшице. Такође, пожељно је увођење нових а повећање постојећих еколошких такси, усвајање строжијих еколошких прописа и њихова ефикасна примена.

Одабраним земљама и земљама региона СДИ још увек су неопходне како би сустигле високо-развијене земље, те би требало пронаћи оптимална решења и равнотежу између потреба за економским растом с једне стране, и потребама редукације CO_2 емисија с друге стране, јер су оба аспекта значајна за повећање животног стандарда становништва.

Нема сумње да су научна истраживања на примеру индивидуалних држава важна, но, и поред тога, предлози за будуће истраживаче ове проблематике, а нарочито оне из посматраних земаља, били би посвећивање додатне пажње Балкану као регион, имајући у виду вишеструку међусобну повезаност балканских држава. Такође, богатији модел могао би бити коришћен у будућности, у смислу укључивања додатних варијабли, као што су: отвореност тржишта, популација, еколошки издаци, неки други гасови са ефектом стаклене баште, и сл.

У осмом поглављу садржани прилози.

Комисија закључује да је текст докторске дисертације Александре Павловић својом структуром и садржајем, истраженом литературом, као и истраживањем, у свему одговорио на дефинисани предмет (проблем) истраживања. Дисертација веома добро описује проблематику са фокусом на СДИ и еколошку компоненту одрживог развоја, и нуди добру основу за напредовање будућих истраживача у смислу обогаћивања датог модела другим варијаблама, те самим тим смањење недостатака овог истраживања.

Девето поглавље садржи попис литературе која је коришћена у овом истраживању.

Десето поглавље садржи списак свих коришћених скраћеница у овом раду.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

1. Pavlović, A., Njegovan, M., Ivanišević, A., Radišić, M., Takači, A., Lošonc, A. & Kot, S. (2021). *The Impact of Foreign Direct Investments and Economic Growth on Environmental Degradation: The Case of the Balkans*, *Energies*, Vol. 14, No. 3, pp. 566, DOI: 10.3390/en14030566 (M22) (IF: 2.702, 22.01.2022.).
2. Pavlović, A. & Janjić, I. (2020). *Uticaj stranih investitora na privredni rast Republike Srbije: Korelaciona analiza*, *Zbornik radova – XXV Naučni skup “Regionalni razvoj i demografski tokovi zemalja Jugoistočne Evrope”*, Niš: *Ekonomski fakultet*, pp. 281 – 289, ISBN: 978-86-6139-201-6 (M33).
3. Pavlović, A., Radišić, M. & Ivanišević, A. (2019). *Visokoobrazovana radna snaga kao faktor privlačnosti stranih direktnih investicija*, *Zbornik radova – XXV skup Trendovi razvoja „Kvalitet visokog obrazovanja“*, *Trend 2019, Kopaonik*, 11.-14.02.2019., Novi Sad: *Fakultet tehničkih nauka*, pp. 114 – 117, ISBN: 978-86-6022-157-7 (M62).

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Разматрајући целокупну докторску дисертацију Александре Павловић, Комисија одлучује да она својим садржајем, постигнутим резултатима и изведеним закључцима задовољава критеријуме који се постављају пред докторску дисертацију и стога представља оригиналан научни допринос од значаја из области инвестиција, одрживог развоја и еколошке економије.

Основни резултати ове докторске дисертације су следећи:

1. На основу постављених хипотеза, установљено је да постоји позитиван утицај СДИ на поједине посматране привредне секторе, те да треба радити на привлачењу еколошких страних инвеститора у будућности како у тим, тако и у осталим секторима.
2. На основу овог истраживања, развијен је нови модел процеса инвестирања, који може послужити будућим истраживачима за успешно мерење и сагледавање односа између СДИ и еколошке деградације земаља домаћина.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Истраживање је изведено методом теоријске анализе и емпиријском методом тзв. истраживачком методом. Емпиријско истраживање реализовано је у три фазе: статистичко посматрање и прикупљање података, сређивање и груписање података и њихова обрада у софтверском пакету Statistica. Подаци, као инструмент истраживања, прикупљени су из јавно-доступних секундарних података признатих домаћих и светских институција. Истраживање у оквиру докторске дисертације извршено је на узорку од 8 сектора привреде у оквиру 3 одабране државе (Србија, Хрватска и Словенија). Коришћене статистичке методе јесу корелациона анализа – Pearsonov коефицијент корелације, као и регресиона анализа.

Текст дисертације је проверен у софтверу за детекцију плагијаризма *iThenticate*, који није показао значајно подударње са другим изворима литературе.

На основу приказаног, комисија је донела позитивну оцену за начин приказа и тумачења резултата, са закључком да је докторска дисертација оригинално ауторско дело кандидаткиње Александре Павловић.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? **ДА.**
Докторска дисертација је написана у складу са образложењем које је наведено у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? **ДА.** Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Разматрајући целокупну материју докторске дисертације кандидаткиње Александре Павловић, Комисија је закључила да она представља оригиналан научни допринос аутора и да су њени главни доприноси следећи:

- Дисертација проширује теоријска сазнања о утицају страних загађивача на еколошку компоненту одрживог развоја тј. еколошку деградацију земаља домаћина, релативно новој и атрактивној теми, посебно на Балкану.

- Према најбољим сазнањима аутора, сличних истраживања ове проблематике на простору Србије и региона нема. Постоји пар теоријских студија на ову тему, али групних студија и развоја истог или сличног модела, нема.

- Овај рад може бити значајан подстицај будућим истраживачима обрађене проблематике, као и одлична основа за опремењивање датог модела у будућности.

- Овај рад може послужити као добра основа за подизање свести грађана и креатора економских политика о значају еколошке компоненте одрживог развоја и опасности деградације животне средине од стране страних загађивача, као и значају привлачења еколошких СДИ.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?
У овој дисертацији нема значајнијих недостатака
X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
Да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

Место и датум: Нови Сад, 07.07.2022.

1. др Алпар Лишонц, редовни
професор, председник комисије

2. др Александар Такачи, редовни
професор, члан комисије

3. др Пеђа Милосављевић, редовни
професор, члан комисије

4. др Младен Радишић, редовни
професор, члан комисије

5. др Андреа Иванишевић, редовни
професор, члан комисије, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.